

**ASOCIACE PRACOVNÍKŮ SPECIÁLNĚ
PEDAGOGICKÝCH CENTER**
Brno, Pod Horkou 463/16, PSČ 635 00

**PROBLEMATIKA IMPLEMENTACE SPOLEČNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ Z POHLEDU
PRACOVNÍKŮ SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÝCH CENTER (SPC), SE ZAMĚŘENÍM
NA PERSONÁLNÍ SITUACI**

(stav k březnu 2017)

V únoru 2017 proběhl z iniciativy výkonného výboru APSPC průzkum v rámci SPC ČR s cílem zjistit jaká je aktuální personální situace v těchto zařízeních, jaké bylo reálné personální posílení těchto pracovišť a jaký je z jejich pohledu nutný nárůst pracovníků, aby SPC byla schopna realizovat v praxi požadavky, které na ně klade nová legislativa.

Průzkumu se zúčastnilo **98 SPC ČR**. Výsledky průzkumu udává sumarizační tabulka č.1.

V tabulce č. 2 jsou uvedeny údaje o personálním navýšení (z pohledu jednotlivých SPC).

Pro přehlednost byly zpracovány grafy, které zobrazují :

Graf č. 1: Počet SPC v jednotlivých regionech

Graf č. 2: Počet SPC podle zaměření

Grafy č. 3 – 10: personální situaci dle zaměření SPC (pro žáky s mentálním postižením, sluchovým postižením, zrakovým postižením, poruchou autistického spektra, narušenou komunikační schopností, tělesným postižením, kombinovanými vadami – souběžným postižením více vadami). Grafy zobrazují aktuální stav, navýšení a hlavně požadovaný stav, o který je z pohledu pracovníků SPC potřeba doplnit stávající personální obsazení SPC (v členění: speciální pedagogové, psychologové, sociální pracovníci, administrativní pracovníci).

Tuto statistiku doplňujeme časovým snímek činnosti jednoho SPC (porovnání situace v listopadu 2015 a v listopadu 2016), který demonstruje změnu činnosti SPC v souvislosti se změnou legislativy (tabulka č. 3)

Tabulka č. 1 Personální situace z pohledu pracovníků 98 SPC ČR

SPC	Aktuální stav					Navýšení					Požadovaný stav					Rozdíl (požadavek)				
	SPP	PSY	SOP	ADM	C	SPP	PSY	SOP	ADM	C	SPP	PSY	SOP	ADM	C	SPP	PSY	SOP	ADM	C
MP	55,2	26,7	11,3	3,9	97,1	3,2	2,5	0,2	0,3	6,2	84	47,1	16,9	11,3	159,3	28,8	20,4	5,6	7,4	62,2
SP	23,6	7,4	3,4	1,8	36,2	2	1,6	0,5	0	4,1	33,8	12,5	7,1	3,5	56,9	10,2	5,1	3,7	1,7	20,7
ZP	26,1	5,3	3,7	1,1	36,2	2,9	0,3	0,6	0,6	4,4	32,6	7,8	6	3	49,4	6,5	2,5	2,3	1,9	13,2
PAS	27,8	11	5	0	43,8	1,4	1,3	0	0	2,7	47,9	21,5	10,5	3,5	83,4	20,1	10,5	5,5	3,5	39,6
NKS	50,8	4,3	2,5	0,7	58,3	5,9	0,8	0,5	0,2	7,4	75,6	11,2	13,2	4,4	104,4	24,8	6,9	10,7	3,7	46,1
TP	24,1	9	6,5	1,8	41,4	4,8	0,5	0,2	0	5,5	26	10,9	6,5	5,4	48,8	1,9	1,9	0	3,6	7,4
KV	87,9	33,5	13,1	4,5	139	6	2,6	1,3	0,1	10	122,1	44,7	24,4	13,8	205	34,2	11,2	11,3	9,3	66
C	295,5	97,2	45,5	13,8	452	26,2	9,6	3,3	1,2	40,3	422	155,7	84,6	44,9	707,2	126,5	58,5	39,1	31,1	255,2

Legenda: SPP – speciální pedagog, PSY- psycholog, SOP- sociální pracovník, ADM – administrativní pracovník

Z tabulky vyplývá:

Aktuálně je v SPC zaměstnáno cca 452 pracovníků. Z toho je 295,5 speciálních pedagogů, 97,2 psychologů, 45,5 sociálních pracovníků a 13,8 administrativních pracovníků.

Dle požadavků pracovníků SPC je žádoucí navýšit stavy o 126,5 speciálních pedagogů, 58,5 psychologů, 39,1 sociálních pracovníků a 31,1 administrativních pracovníků, celkem o 255,2 pracovníků.

Požadavky na zvýšení počtu pracovníků SPC vychází především ze změny role SPC jako garanta poskytování poradenských služeb, zodpovědného za zpracování doporučení pro poskytování podpůrných opatření pro rozsáhlou cílovou skupinu dětí, žáků a studentů se zdravotním znevýhodněním.

Doporučení znamená velkou zodpovědnost jednotlivých pracovníků, kteří doporučují konkrétní podpůrná opatření (PO), z nichž mnohá nesou i nárokovou finanční náročnost, tzn. přidělení finančních prostředků škole a školskému zařízení, jehož příjemce je dítě, žák nebo student.

Tato zodpovědnost sebou nese zvýšené nároky na odbornost, praktickou zkušenost a komunikační dovednosti každého pracovníka.

Od 1.9.2016 došlo k časovému přetížení stávajících pracovníků SPC

Je to dána zejména:

- **Náročností zpracování doporučení ke vzdělávání žáků se SVP formou elektronického formuláře.** *Nový elektronický formulář, na jehož základě jsou poskytována PO ve školách a školských zařízeních, vnesl do poradenské práce zcela jiný rozměr. I dříve museli být vyhotoveny zprávy a doporučení ke vzdělávání, potud tedy žádná novinka, ale elektronický formulář zavádí jinou strukturu doporučení a vyžaduje více konzultací (se školou i rodinou) v omezeném časovém úseku. Volá se po konkrétnosti doporučení, takže je důležité být co nejkonkrétnější, ale vzhledem k nízké informovanosti pedagogů (neví, jak naložit s doporučením, jak ho využít pro vypracování IVP, jak zaměstnat asistenta pedagoga, aby byl opravdu efektivním prostředkem při podpoře žáka), je doporučení 6-ti a více stránkové. Bohužel jsme neobdrželi konkrétní metodická doporučení jak obsahově vyplňovat formulář (např. nejasnosti kolem předmětu speciálně pedagogické péče, doporučování asistenta pedagoga). Tato doporučení se k nám dostávají postupně, jak terén reaguje na zavádění podpůrných opatření do praxe.*
- **Opakovanými konzultacemi se školami** *Vše se musí vyladit na žáka. Potřebujeme tedy vidět žáka ve škole, což je v současné době možné jen v omezené míře (preferujeme u nových klientů), nebo alespoň mluvit s někým, kdo je kompetentní sdělit nám důležité informace (jaké pomůcky jsou ve škole dostupné, jaký úvazek má školní psycholog a speciální pedagog, z jakých zdrojů jsou placeni, je ve třídě, kde je vzděláván náš klient asistent pedagoga, pro jakého žáka, kolik žáků se SVP je v dané třídě, s jakým stupněm PO).*
- **Potřebou větší a intenzivnější metodické podpory na běžných školách**
- **Povinností vydávat periodicky nové doporučení k zařazení žáka do školy zřízené dle §16, odst. 9 ŠZ.** *Např. § 20 odst. 2, kde platnost doporučení u žáků s LMP je jeden rok a z toho vyplývající povinnost vydávat opětovně každý rok nové doporučení k zařazení žáka do školy zřízené dle §16 odst. 9 ŠZ. Toto nařízení přináší v důsledku obrovské navýšení klientů až o několik set na pracoviště, zejména v SPC pro mentálně postižené (až o dvojnásobek) při stejném počtu zaměstnanců. Pro většinu těchto zařízení je dnes již naprosto zřejmé, že tento úkol nemohou do začátku školního roku splnit! Nabízí se otázka, zda je problematika žáka s LMP něco tak výrazně odlišného, než u ostatních diagnóz (kde je platnost doporučení zpravidla 2 roky) a zda by nestálo za důkladné přehodnocení této pasáže ve zmiňovaném § 20, odst. 2, vyhlášky č. 27/2016Sb.)*

Pro ilustraci změny činnosti SPC uvádíme časový snímek činnosti SPC (porovnání situace v listopadu 2015 se situací v listopadu 2016).

Tabulka č. 3 Časový snímek činnosti SPC (listopad 2015 x listopad 2016)

	Listopad 2015			Listopad 2016		
	Časová náročnost	Počet klientů	CELKEM	Časová náročnost	Počet klientů	CELKEM
Diagnostika	3,5	2	7	3,5	10	35
Přímá práce s klientem	2	20	40	0	0	0
Konzultace s učiteli	0,75	34	28	1,5	22	33
Konzultace s rodiči	1	36	36	1	22	22
Konzultace ostatní	0	0	0	0	0	0
Zpráva z vyšetření	2	2	4	2	10	10
Zpráva z poradenského zásahu	1	14	14	1	15	15
Doporučení ke vzdělávání	1	2	2	2,5	10	25
Vzdělávání a pracovní setkání	8	4dny	32	8	5dnů	40
Porady na pracovišti	0,5	4	2	0,5	4	2
Cesty za klienty	2	14	28	2	22	22
CELKEM			193			204
FOND PRACOVNÍ DOBY			160			168

Z tabulky vyplývá, že v listopadu 2016 oproti stejnému období v roce 2015 došlo ke:

- Zvýšení administrativy
- Snížení přímé práce s klientem
- V obou letech byl překročen fond pracovní doby

MŠMT reagovalo na požadavky SPC o personální posílení rozvojovým programem, který měl v konečném součtu zaručit 14% navýšení pracovníků SPC

Tabulka č. 2 Personální navýšení dle údajů z 98 SPC ČR

SPC	Faktické personální navýšení (úvazky)	V procentech	Předpokládané personální navýšení o 14%	Rozdíl mezi faktickým navýšením a předpokládaným (úvazky)
MP	6,2	6,38%	13,59	7,4
SP	4,1	11,32%	5,68	1,6
ZP	4,4	12,50%	5,68	1,3
PAS	2,7	6,16%	6,13	3,4
NKS	7,4	12,70%	8,16	0,7
TP	5,5	13,20%	5,80	0,3
KV	10	7,19%	19,46	9,5
C	40,3	8,91%	64,5	24,2

Z tabulky č. 2 vyplývá, že došlo k navýšení o 40,3 pracovníků oproti předpokladu cca 64,5 pracovníků. Znamená to, že nerealizováno bylo cca 24,2 pracovních úvazků.

Od dubna/května 2016 byl dle oficiálních informací MŠMT navýšen počet pracovníků o cca 10%. Bohužel toto navýšení bylo jen formální. V některých SPC došlo opravdu k téměř 10% nárůstu pracovníků. Některá však nedostala žádné posílení. Jiná získala jen velmi malé úvazky 0,1 – 0,3, které nebyla schopna obsadit. Přitom nešlo jen o „malá“ SPC s menším počtem pracovníků. Získat kvalifikovaného pracovníka na tak malý úvazek je nereálné. Proto některá SPC tuto možnost navýšení ani nevyužila.

Dalším faktorem nevyužití finančních prostředků bylo i to, že metodika rozvojového programu MŠMT k navýšení poradenských pracovníků neumožňovala ani tehdy, když se řediteli nepodařilo najít pracovníka v prvních týdnech po zveřejnění rozvojového programu obsadit místo, vyčerpat uspořené peníze později a navýšit tak úvazek pracovníkovi např. z původních 0,3 na 0,5. Rozvojový program tedy nebyl vytvořen pro reálné potřeby terénu, neumožňoval flexibilní řešení.

Mimo to se počítalo s tím, že pracovníci SPC jsou zařazeni do 13. platové třídy. Jen malé procento pracovníků SPC (většinou jde o vedoucí pracovníky) je zařazeno do 13. platové třídy. Je tedy nereálné, aby někdo, kdo nastoupí do SPC jako nový pracovník, měl lepší plat než ten, kdo v SPC pracuje již delší dobu.

Dle informací z MŠMT byl rozpočet v oblasti ŠPZ navýšen pro rok 2017 o 14%. Problém je v tom, že to není faktických 14%, ale pouze 4%, neboť 10% náleží pracovníkům, kteří byli přijati již v roce 2016, faktické navýšení je tedy pouze 4%. Takto malé navýšení nijak nezměnilo situaci SPC, která již v roce 2016 dostala přidáno jen velmi malé úvazky. Opět se tedy stalo, že finanční prostředky v některých SPC nebyly využity.

Jediným východiskem, pokud máme splnit požadavky dané zákonem a vyhláškou je další navýšení počtu kvalifikovaných pracovníků SPC.

Vycházíme-li z předpokladu, že rok má cca 250 pracovních dnů a vzhledem k tomu, že pracovníci SPC jsou pedagogičtí pracovníci v přímé péči, kteří mají nárok na 40 dnů dovolené, potřebují se vzdělávat, účastnit se konferencí (pro tyto aktivity předpokládáme 10 dnů v roce), zbývá 200 pracovních dnů.

K tomu, aby pracovník ŠPZ posoudil a správně vyhodnotil SVP žáka, navštívil jeho školu, pohovořil s učitelkou, setkal se se zákonným zástupcem, sepsal s ním informované souhlasy, a na základě sebraných informací správně vše popsal v novém každoročním doporučení, rozhodně nebude stačit jeden pracovní den. A přitom všem by měl prioritně pracovat se žáky se SVP zařazenými do běžného vzdělávacího proudu, též se věnovat novým klientům atd.

Nutná je metodická práce s pedagogy ve školách. To by měla být nejnvýraznější část pracovní doby poradenských pracovníků. Za každým klientem by měl speciální pedagog vyjet 2 - 3x do roka, u některých i víckrát. Psycholog by měl mít možnost intervenovat v případě závažných problémů v chování a věnovat se individuálně klientům. Měl by mít také možnost pracovat s rodinou klienta. V současné době **není časový ani fyzický prostor pro dlouhodobější individuální práci s klientem, která patří mezi standardní činnosti a měla by být u klientů stěžejní!**

Požadovaný stav:

Psycholog by mohl vyšetřit každý den jednoho klienta, měl by mít čas na konzultace a spolupráci se školami a rodinami, na krizovou intervenci.

Speciální pedagog by mohl navštívit žáka častěji ve škole, mohl by se více věnovat metodickému vedení pedagogů, byl by čas na individuální práci s klientem.

Optimální počet klientů (dle jednotlivých typů postižení, u SPC pro vady řeči by měly být počty klientů řádově o desítky vyšší):

Psycholog.....100 - 120 klientů/12 měsíců (SPC pro vady řeči 100 – 150)

Speciální pedagog80 - 100 klientů/12 měsíců (SPC pro vady řeči 150 – 200) (dle náročnosti – problémů/kritériem by mohl být převažující stupeň PO, integrace v běžné škole, doporučení asistenta pedagoga či dalšího pedagogického pracovníka, IVP, počet škol se kterými spolupracujeme, dostupnost SPC)

Důležité je také to, že nelze rozpočítat klienty na jednoho odborného pracovníka jen prostým dělením. **Podstata práce speciálního pedagoga a psychologa je jiná**, ale vzájemně se prolíná. Klienti mají doporučení od speciálního pedagoga, ale u většiny z nich bylo také realizováno psychologické vyšetření. Z toho vyplývá, že stěžejní práce v SPC je sice na straně speciálního pedagoga, ale spolupráce s psychologem se prolíná a doplňuje. To znamená, že výše uvedené počty klientů nelze považovat za absolutní počty na jednoho pracovníka, ale na péči o tyto klienty se budou podílet oba pracovníci.

Příklad: příslušné SPC poskytuje diagnostiku a péči cca 150 klientům, přičemž v něm pracuje jeden psycholog a dva speciální pedagogové.

Sociální pracovníkzastoupení ve všech SPC, celý úvazek při 4 a více odborných pracovnících

Administrativní pracovník zastoupení ve všech SPC, celý úvazek při 5 až 10 odborných pracovnících, poté další úvazek

Z uvedeného vyplývají tyto závěry a doporučení:

- **Je třeba vytvořit předpoklady pro systémové personální navýšení SPC (nikoliv rozvojový program, který s sebou nese mnohá omezení).**

Pracovníci SPC se dle průzkumu vyslovují o posílení následujících pracovních pozic:

speciální pedagog **o 126,5**

psycholog **o 58,5**

sociální pracovník **o 39,1**

administrativní pracovník **o 31,1**

Celkem se jedná o 255,2 pracovníků.

- **Optimální počet klientů na odborného pracovníka SPC**

Speciální pedagog80 - 100 klientů/12 měsíců (SPC pro vady řeči 150 – 200) (dle náročnosti – problémů /kritériem by mohl být převažující stupeň PO, integrace v běžné škole, doporučení asistenta pedagoga či dalšího pedagogického pracovníka, IVP, počet škol se kterými spolupracujeme, dostupnost SPC)

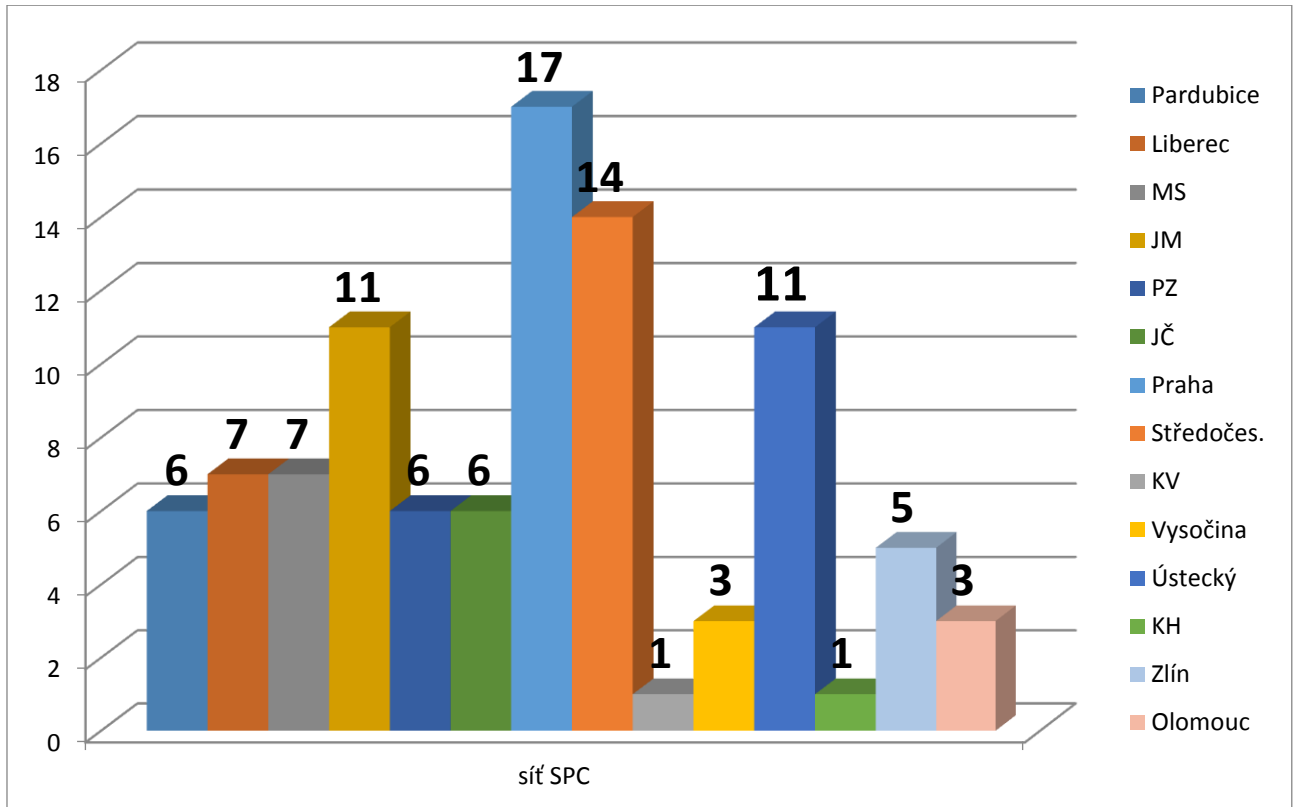
Psycholog.....100 - 120 klientů/12 měsíců (SPC pro vady řeči 100 – 150)

Sociální pracovníkzastoupení ve všech SPC, celý úvazek při 4 a více odborných pracovnících

Administrativní pracovník zastoupení ve všech SPC, celý úvazek při 5 až 10 odborných pracovnících, poté další úvazek

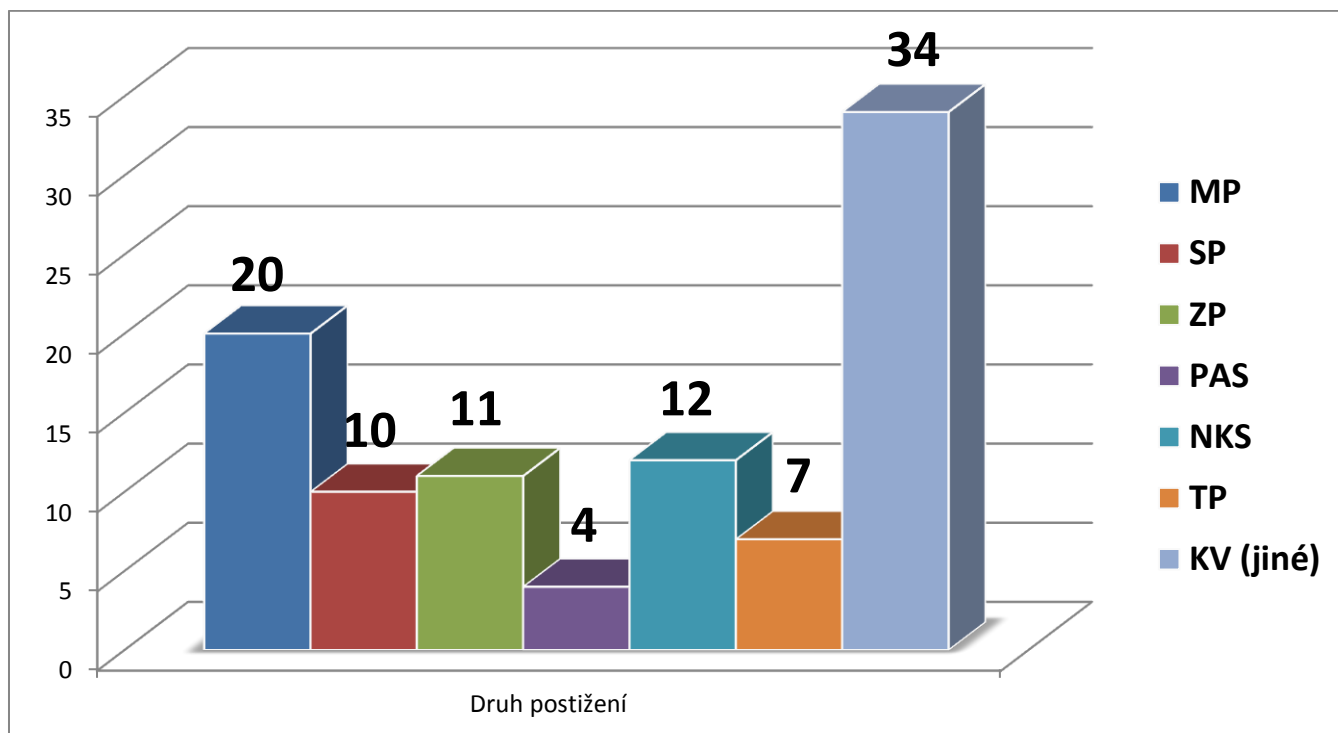
Graf č. 1:

Počet SPC v jednotlivých regionech

Graf č. 2:

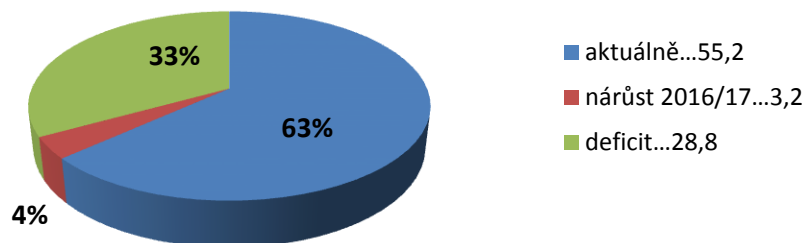
Počet SPC podle zaměření (98 SPC)

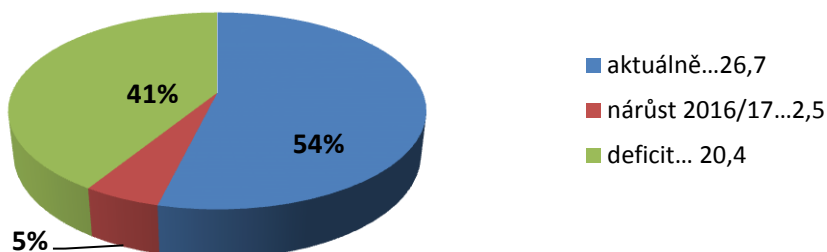
Graf č. 3

SPC pro mentálně postižené (pracovní úvazky)

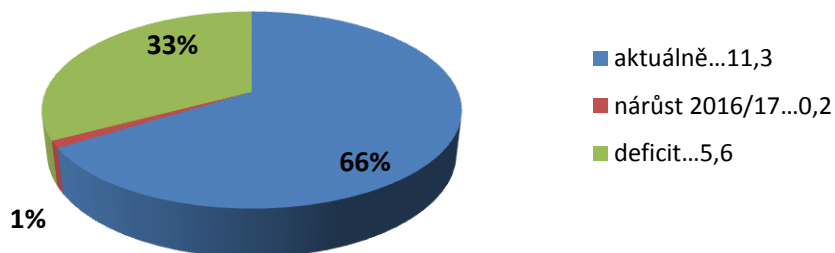
speciální pedagog(84 požadovaný stav)

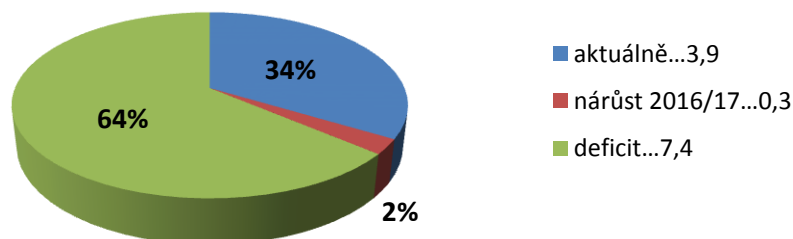
psycholog (47,1 požadovaný stav)

soc. pracovník (16,9 požadovaný stav)

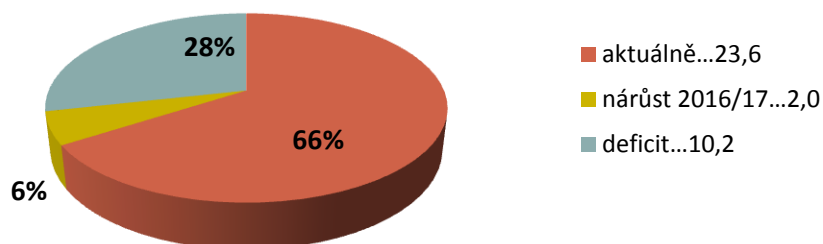
adm.prac. (11,3 požadovaný stav)

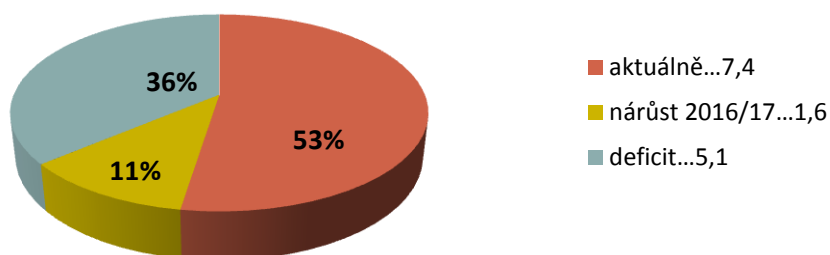
Graf č. 4

SPC pro sluchově postižené (pracovní úvazky)

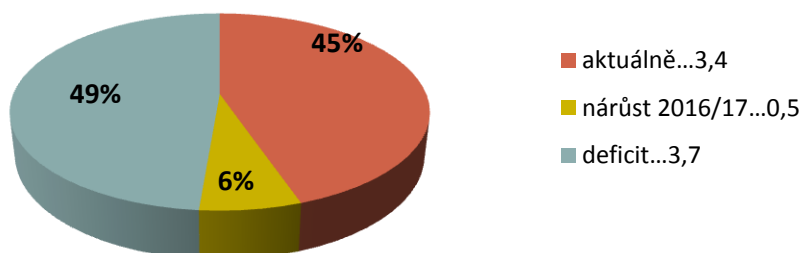
speciální pedagog (33,8 požadov. stav)

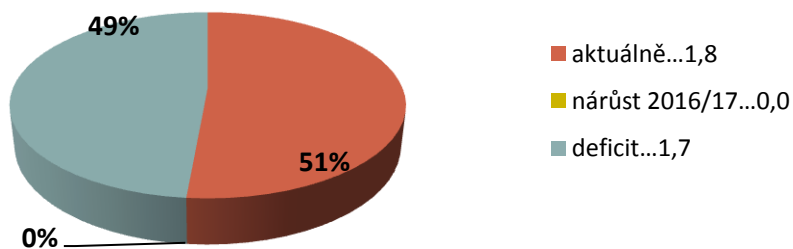
psycholog (12,5 požadovaný stav)

soc.pracovník (7,1 požadovaný stav)

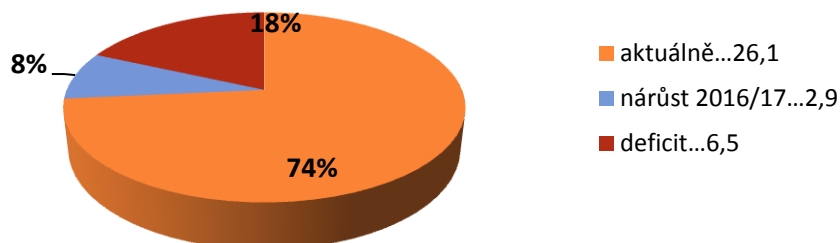
adm. pracovník (3,5 požadovaný stav)

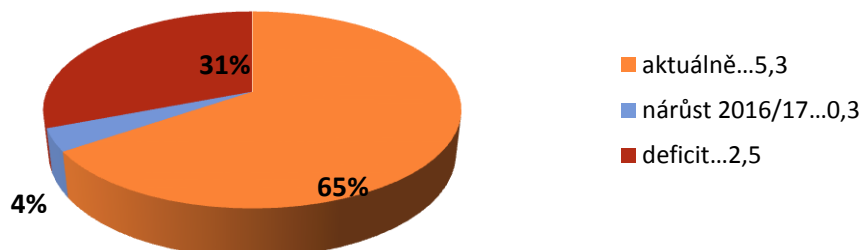
Graf č. 5

SPC pro zrakově postižené (pracovní úvazky)

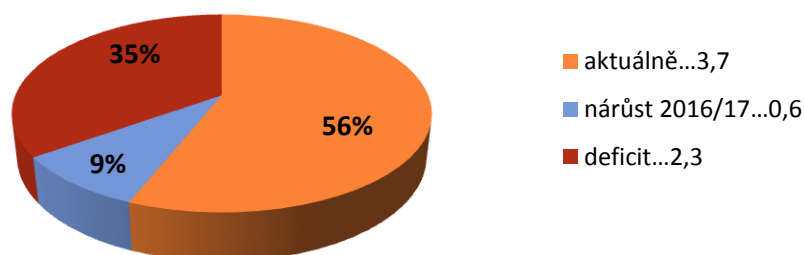
speciální pedagog (32,6 požadov. stav)

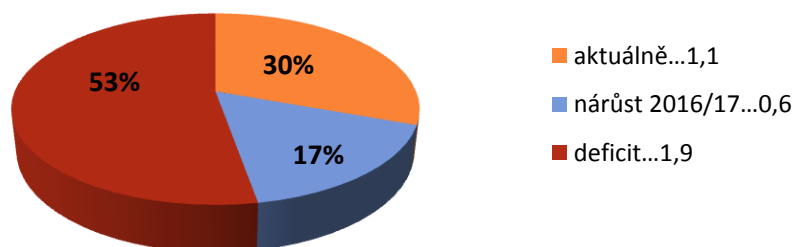
psycholog (7,8 požadovaný stav)

soc.pracovník (6,0 požadovaný stav)

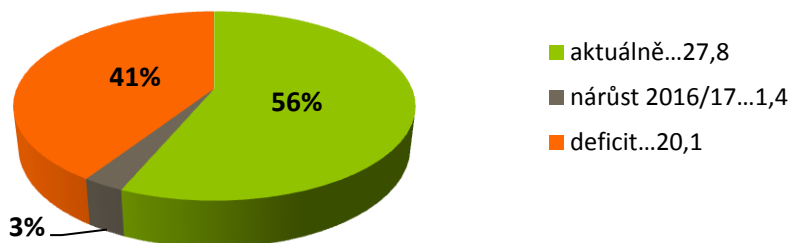
adm. pracovník (3,0 požadovaný stav)

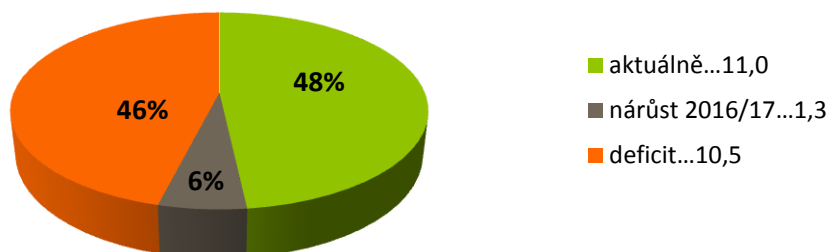
Graf č. 6

SPC pro PAS (pracovní úvazky)

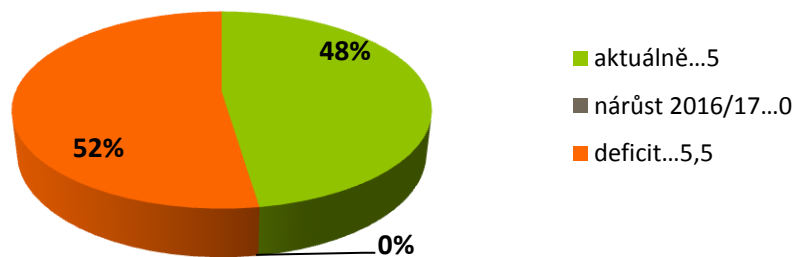
speciální pedagog (47,9 požadov. stav)

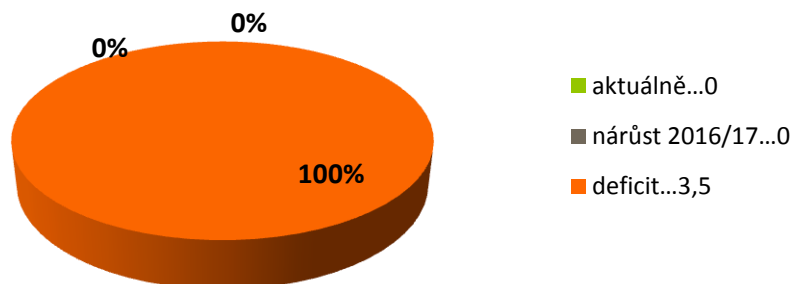
psycholog (21,5 požadovaný stav)

soc.pracovník (10,5 požadovaný stav)

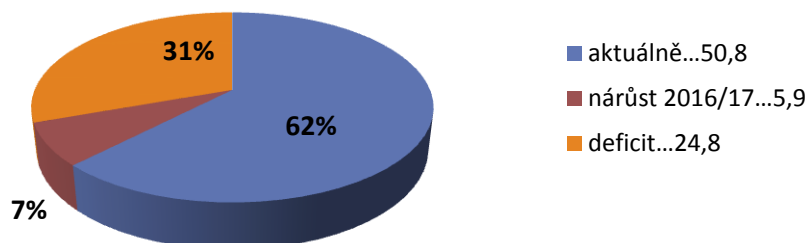
adm.pracovník (3,5 požadovaný stav)

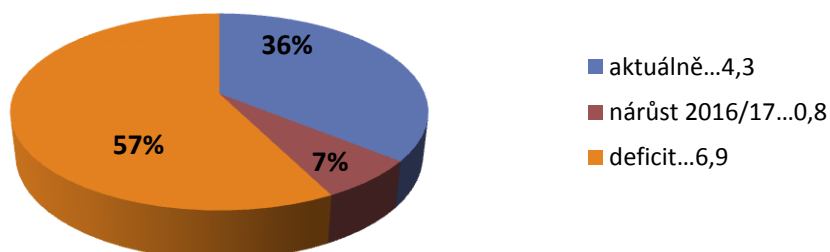
Graf č. 7

SPC pro NKS (pracovní úvazky)

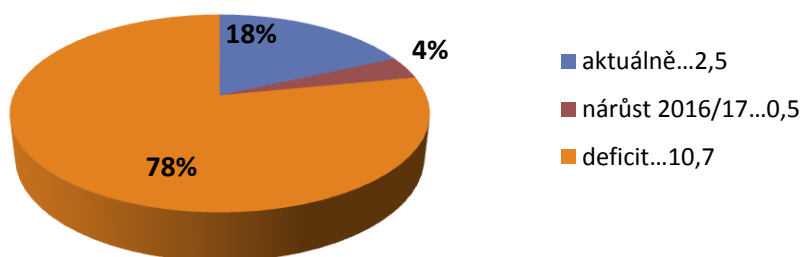
speciální pedagog (75,6 požadov. stav)

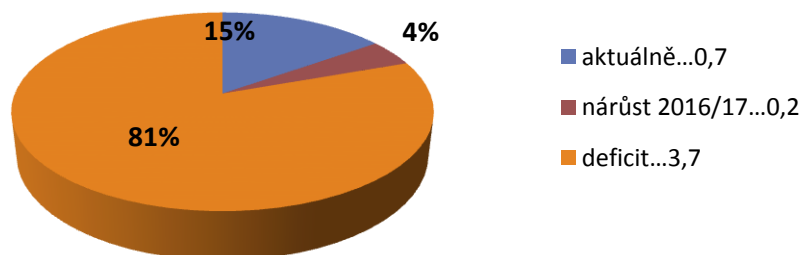
psycholog (11,2 požadovaný stav)

soc. pracovník (13,2 požadovaný stav)

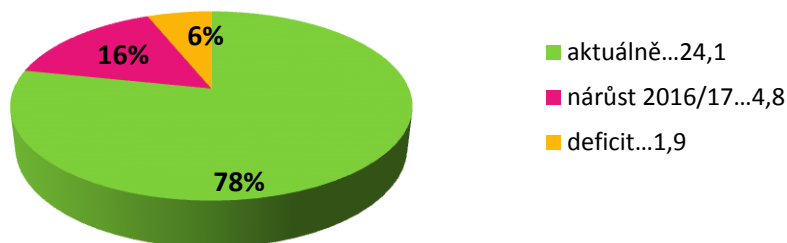
adm. pracovník (4,4 požadovaný stav)

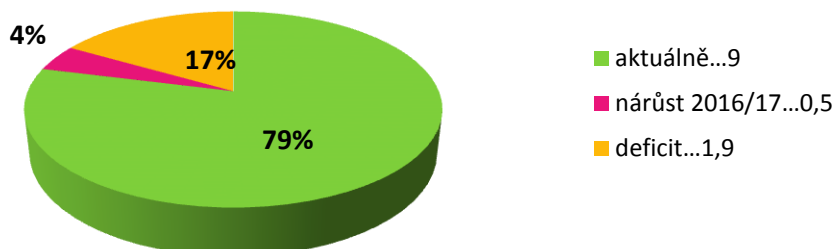
Graf č. 8

SPC pro tělesně postižené (pracovní úvazky)

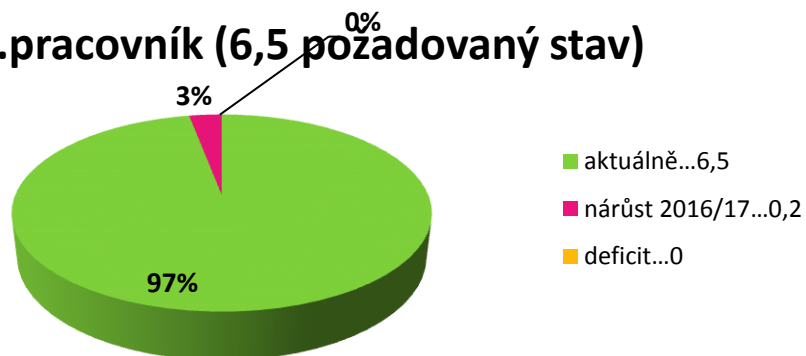
speciální pedagog (26 požadovaný stav)

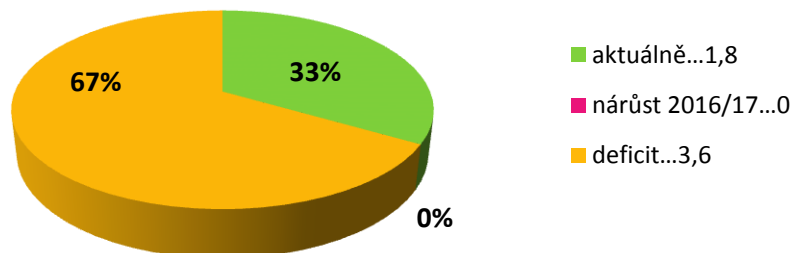
psycholog (10,9 požadovaný stav)

soc.pracovník (6,5 požadovaný stav)

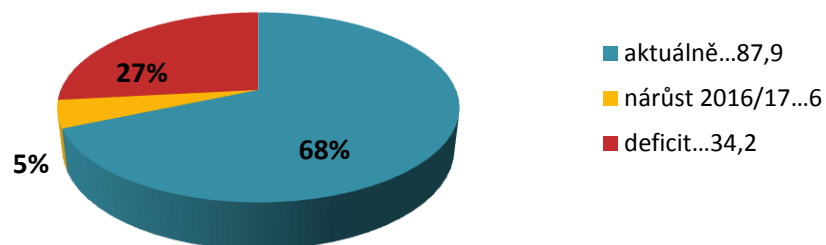
adm. pracovník (5,4 požadovaný stav)

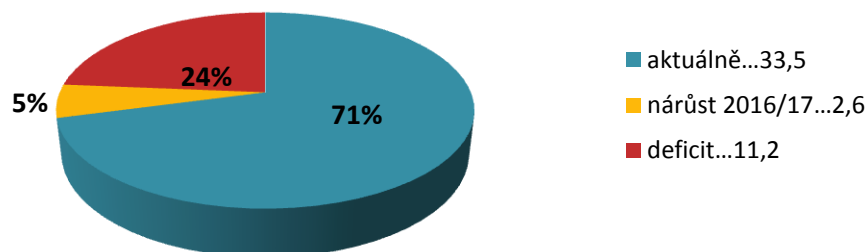
Graf č. 9

SPC pro kombinované vady (pracovní úvazky)

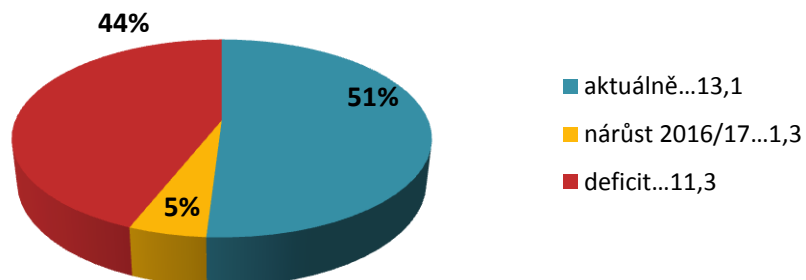
speciální pedagog (122,1 požadov. stav)

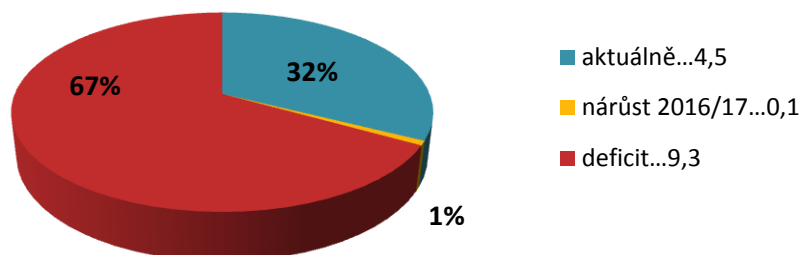
psycholog (44,7 požadovaný stav)

soc.pracovník (24,4 požadovaný stav)

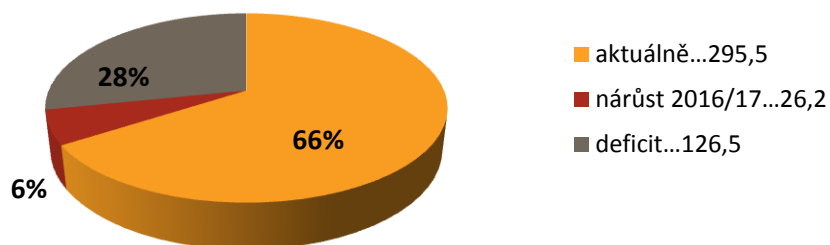
adm. pracovník (13,8 požadovaný stav)

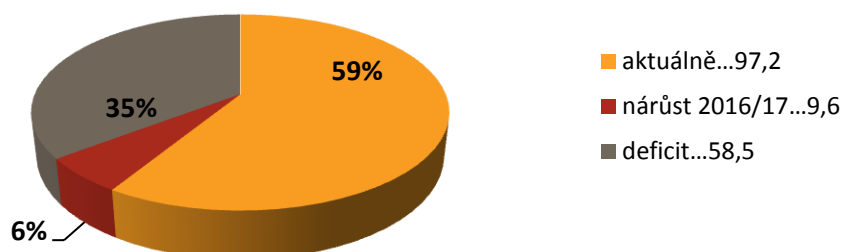
Graf č. 10

SPC celkem (pracovní úvazky)

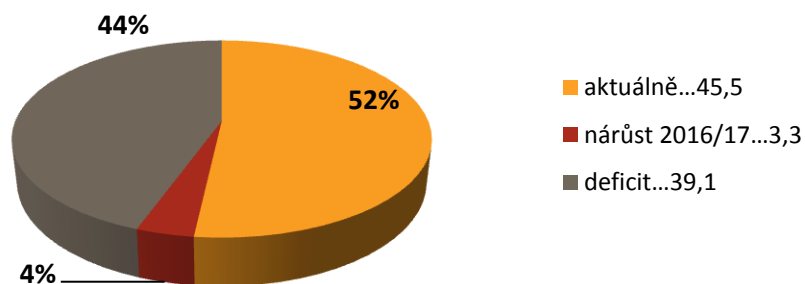
speciální pedagog (422 požadov. stav)

psycholog (155,7 požadovaný stav)

soc.pracovník (84,6 požadovaný stav)

adm. pracovník (44,9 požadovaný stav)

